

Noves dades sobre la distribució de l'Oreneta cua-rogenca *Hirundo daurica* a Catalunya

J. ORTA & J. L. ROMERO

New data on the distribution of the Red-rumped Swallow *Hirundo daurica* in Catalonia (NE Spain)

A new breeding nucleus of the Red-rumped Swallow Hirundo daurica in the southern half of Catalonia is described. The species may have colonized this area recently, although it is also possible that it was previously undetected due to the limited attention dedicated to this zone by ornithologists.

Key words: *Hirundo daurica*, new breeding nucleus, Catalonia.

Jaume Orta. Capità Arenas, 70. 08034 Barcelona.

José Luis Romero. Francesc Moragas, 30-32. 08922 Santa Coloma de Gramenet.

Rebut: 29. 01. 91; Acceptat: 28. 02. 91

INTRODUCCIO

A principis dels anys 80 la distribució de l'oreneta cua-rogenca *Hirundo daurica* al Principat de Catalunya semblava limitar-se a les àrees de cria del sud de la Costa Brava, de l'Alt Empordà i de zones properes de la Garrotxa (Muntaner *et al.* 1984, Ferrer *et al.* 1986). Aquestes àrees coincidien sensiblement amb els nuclis reproductors que es formaren a conseqüència de l'expansió de l'espècie cap al nord-est de la península Ibèrica a finals dels anys 50 i començaments dels 60. De tota manera, algunes observacions posteriors en època de cria corresponents a Siurana, Sant Llorenç Savall, rodalies de Mataró i Molins de Rei (Ferrer *et al.* 1986), deixaven intuir una major àrea real de l'espècie a Catalunya, o bé indicaven que l'expansió

encara no s'havia aturat. A les dues darreres localitats esmentades fins i tot es donà construcció de nius, encara que sense reproducció efectiva.

En els darrers anys s'han realitzat durant l'època de cria múltiples observacions addicionals d'aquesta espècie a la meitat sud de Catalunya que amplien considerablement l'àrea de distribució coneguda fins ara al Principat. L'objectiu del present treball és donar a conèixer aquestes noves dades i discutir si són o no el resultat de l'expansió de l'espècie.

MATERIAL I MÈTODES

A la comarca del Priorat la localització de parelles de *Hirundo daurica* s'ha realitzat

bàsicament durant el curs de diverses campanyes de prospecció i seguiment de fauna (sobretot d'aus rapinyaires) que els autors hi han efectuat des de començaments dels anys 80. No hi ha hagut, per tant, sortides de camp especialment dirigides a la recerca i estudi de l'oreneta cuarrogenca, si bé des del moment que una parella era localitzada, se'n feia un seguiment regular, efectuant almenys una visita anual al punt on fou trobada. En aquests indrets s'ha fet també un mínim treball de recerca i control de nius.

D'altra banda hom ha pogut disposar de força dades fornides per altres ornitòlegs, generalment corresponents a punts de fora del Priorat, però de comarques properes. Tot i que aquestes informacions no provenen tampoc d'un treball sistemàtic de recerca de l'espècie, han aportat un bon nombre de dades, alhora que reflecteixen que una considerable àrea ha estat prospectada amb una certa intensitat.

Els indicis de reproducció s'han valorat segons els criteris de cria segura, probable o possible de Muntaner *et al.* (1984).

RESULTATS

L'àrea de distribució de *Hirundo daurica* al Principat de Catalunya queda ampliada a partir del present treball en 12 noves quadrícules de les quals només en una s'ha comprovat la reproducció; en cinc més aquesta ha estat considerada probable i en les altres sis possible (Fig. 1).

Pràcticament a tots els punts on s'ha detectat l'espècie ha estat en forma de parelles solitàries (vegeu Apèndix 1). Bona part d'aquestes parelles ocupen zones properes a rius (sense que això pugui ser atribuït sempre a l'existència de ponts o balmes aptes per a nidificar) i amb un notable cobriment arbori, de vegetació natural de tipus mediterrani i/o de conreus arboris.

S'han trobat nou nius, amb el següent emplaçament: quatre sota arcades de ponts,

quatre més dins cambres de masos deshabitats (en un cas hi havia un parell de nius juxtaposats, en l'altre un estava construït al costat d'un niu caigut, i sempre eren recolzats en una biga) i finalment un a l'angle de l'entrada aixoplugada d'un xalet. Tres dels nius es trobaven a un mateix pont de carretera, però cadascun en una arcada diferent, i l'altre se situava sota un pont de vianants. En un mas, un dels dos nius juxtaposats semblava haver estat utilitzat per pardals per criar.

Només un niu, en un xalet vora Cornudella, ha pogut ser observat pels autors en plena construcció. Era a mig fer el 09. 07. 89 i els adults el construïen activament. La propera visita no es va realitzar fins al 02. 08. 89, data en què era acabat, i s'hi observà un adult sortint-ne. Es del tot probable que aquesta mateixa parella ja hagués intentat la reproducció aquell mateix any en un pont situat a poc més d'un quilòmetre, ja que hi fou trobat un niu trencat, en principi inexistent l'any 1988, i tot sembla indicar que no pertanyia pas a una altra parella.

El 09. 05. 88 una parella era a punt d'acabar un niu a Rocallaura, i el 08. 06. 88 peixava polls (M. Domingo i J. Solé, *com. pers.*). Un altre niu, a Falset, fou construït en dates no determinades entre el 11. 05. 89 i el 09. 07. 89.

L'observació més primerenca de l'espècie correspon a la parella de Cabassers, que ja ocupava el territori el 29. 04. 88, mentre que la més tardana és la d'un individu jove observat a La Bisbal de Falset els dies 5, 8 i 14. 11. 88 (R. Aymí, *com. pers.*). Aquesta és la dada més tardana que coneixem a Catalunya, i donades les observacions anteriors d'exemplars adults a la mateixa zona, suposem que ha de correspondre a un individu nascut a La Bisbal mateix o en una localitat propera.

DISCUSSIÓ

Les dades exposades confirmen l'existència

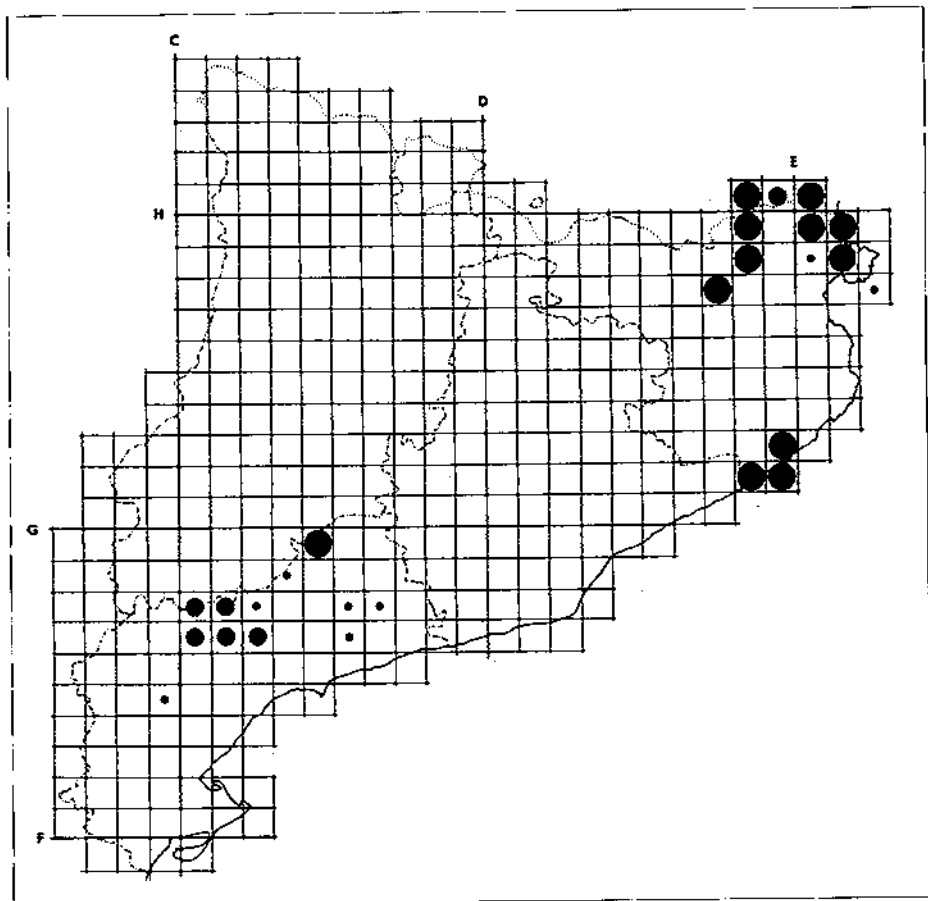

Fig. 1. Àrea de cria de l'Oreneta cua-rogenca a Catalunya. Els punts de les comarques gironines corresponen a l'àrea coneguda fins al moment (Muntaner et al., 1984), mentre que les de la meitat sud de Catalunya són les aportades per aquest article. Els cercles grans, mitjans i petits corresponen respectivament a dades de cria segures, probables o possibles.

Fig. 1. Breeding area of the Red-rumped Swallow in Catalonia. North and east areas refer to the already known zone (Muntaner et al. 1984); southern area refers to new data discovered during this study. Large, medium and small dots refer to certain, probable and possible breeding respectively.

d'àrees ocupades per l'oreneta cua-rogenca a les comarques del Priorat, Ribera d'Ebre, Alt i Baix Camp, i als límits de la Segarra amb la Conca de Barberà, havent-ne estat comprovada també la reproducció.

La dada més antiga de presència estival a la zona del treball (vegeu Apèndix I) corres-

pon a tres individus observats a Siurana el juny de 1981 (Muntaner et al. 1984), pràcticament al mateix lloc que la parella observada l'agost de 1988, fet que suggereix una possible fidelitat al territori de cria. Un altre exemple és el de la parella de Margalef, que ha anat ocupant exactament el mateix lloc almenys

des del 1986 fins al 1990. Aquesta fidelitat de les parelles als mateixos territoris es correspon amb les dades d'altres autors (Muntaner, et al. 1984, Cramp & Simmons 1988) tot i que, en general, la identitat dels dos membres de la parella no ha estat comprovada.

No és ben clar si el descobriment d'aquest nucli reproductor és conseqüència d'una baixa prospecció de la zona en el passat o pel contrari és el resultat d'una expansió encara activa de l'espècie. Si bé zones com el Priorat ja foren força visitades la primera meitat dels anys vuitanta (incloent-hi indrets actualment ocupats per *Hirundo daurica*), generalment les visites es realitzaren fora de l'època en què l'espècie hi és present, i això pot haver produït l'absència d'observacions. L'aparició de noves localitats a conseqüència d'una major intensitat de prospecció és un fet ja suggerit per Polls (1982) fent referència a l'Alt Empordà. Malgrat això, la situació solitària de les parelles localitzades, la seva baixa densitat i encara un aparent baix èxit reproductor que contrasta amb el d'altres zones com el Sud d'Espanya on l'espècie està ben assentada (De Lope Rebollo 1990) suggereixen la possibilitat d'una colonització recent. Així mateix l'aparició d'aquesta nova àrea coincideix amb la de noves localitats de cria a d'altres regions septentrionals de la península Ibèrica com Galícia, Astúries, Burgos o l'Alt Aragó (De Juana 1988-89) i amb l'expansió cap al nord que està tenint l'espècie a diferents països europeus (Cramp & Simmons 1988).

Tot això ens porta a pensar que probablement la troballa d'aquest nou nucli d'oreneta cua-rogenca a Catalunya és conseqüència tant de l'augment de les prospeccions com de l'expansió de l'espècie.

Al Priorat, l'àrea més visitada, actualment l'espècie sembla ser puntual i el nombre de parelles baix, tot i que es dona una certa continuïtat en la seva distribució. També es dona una continuïtat de la seva presència al llarg dels anys que confirma que la presència de *Hirundo daurica* a la meitat sud de Catalunya no és pas un fet esporàdic, si més

no al Priorat. Sens dubte, amb un treball sistemàtic de prospecció anirien apareixent noves parelles i localitats, i probablement s'ampliaria, potser notablement, l'àrea de distribució que es dibuixa a la Fig. 1. Seria molt interessant estudiar l'evolució d'aquest nucli els propers anys, i esbrinar si es dona un augment de la població, així com cercar la presència o instal·lació de l'espècie en altres comarques catalanes. ♦

AGRAIMENTS

Moltes persones han col·laborat d'una manera o altra en aquest article, bé aportant-hi dades, ajudant-nos en la seva redacció o acompanyant-nos en les sortides de camp. A totes elles el nostre agraiment, i especialment a Raül Aymi, Toni Bara, Dani Díaz, Màrius Domingo, Andy Elliott, Carmel Expósito, Mirko Geest, Cristina Jiménez, Xavier Jiménez, Francesc Llimona, Santi Mañosa, Anna Matis, Jordi Ruiz-Olmo i Jaume Solé.

BIBLIOGRAFIA

CRAMP, S. & SIMMONS, K.L. 1988. *The birds of the western Palearctic*. Vol 5. Oxford: Oxford University Press.

DE JUANA, E. 1988-89. Noticiario Ornitológico. *Ardeola* 35-36: 312 i 259-260.

DE LOPE REBOLLO, F. 1980. Biologie de reproduction de l'Hirondelle rousseline en Espagne. *Alauda* 48: 99-112.

FERRER, X., MARTINEZ i VILALTA, A. & MUNTANER, J. 1986. *Història Natural dels Països Catalans*. Vol 12. Ocells. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

MUNTANER, J., FERRER, X. & MARTINEZ-VILALTA, A. 1984. *Atlas dels ocells nidificants*

LOCALITAT	1981	1982	1986	1987	1988	1989	1990	Existència de nius i de polls
La Bisbal de Falset					1P,1A,1J	1P		PO(p)
Cabassers				1P	1P	1P	D	N
Cornudella					1P	1P	1P	N, PO(p)
Falset					1A	1P	1P	N
Margalef			1P	1P	1P	1P	1P	
Siurana	3A				1P			
Coll de la Teixeta							1P	
Aiguamúrcia		1P						
Fontscaldes						1P		
Nulles		1P						
Vilardida		1P						
Poblet					1P			
Prades					1P			
Rocallaura					1P		D	N, PO(c)
Rasquera					1P			

Apèndix 1. Situació i dades de reproducció de les parelles de *Hirundo daurica* localitzades a la meitat sud de Catalunya.

- A: adult (*adult*).
- P: parella (*pair*).
- J: jove (*juvenile*).
- D: aparent desaparició (*probably disappeared*).
- PO(p): neixement de polls probable (*probable breeding*).
- PO(c): neixement de polls comprovat (*certain breeding*).
- N: existència de niu (*nest found*).

Appendix 1. Status and breeding records of Red-rumped Swallow from southern Catalonia.

de Catalunya i Andorra. Barcelona: Ketres.

POLLS, M. 1982. Sobre *Hirundo daurica* Linn. 1771 i altres espècies meridionals interpretades com a indicadors en el Pirineu de l'Alt Empordà. *Acta Grup Autònom Manresa, ICHN* 2: 119-120.